

فوار یا بازار مکاره

(FOIRE)

کلمه فوار در زبان لاتینی عمومی بشکل (Feria) و در زبان لاتینی کلاسیک بشکل فریائه (Feriae) ضبط شده.

این لفظ در زبانهای اروپائی و از آنجمله فرانسه وارد و سپس در لسان حقوق مصطلح گردیده است.

کلمه فوار در استعمال امروزه برای معانی زیر بکار میرود:
بازار بررگی که در مواقع معین در محل معین برپا میشود ،
نمایشگاه بازرگانی موقتی و متناوب ،

جشن همگانی که هر سال یکبار در مدت محدود برپا میگردد ،
جائیکه بی نظمی ، هرج و مرج ، سرو صدا و هیاهو حکم فرماست .
و شاید معنی آن بازار عمومی و نمایشگاه بازرگانی است .

در کشور ما بازار مکاره (۱) بهمان معنی فوار بکار رفته است و این اصطلاح تا جائی شیوع و عمومیت یافته که از آن ضرب المثل درست شده و در مقام تعریض و ریشخند در فروش کالای بدگویند: چنین جنس خوبی را ببازار مکاره بپریا بازار مکاره چرا نمیبیری.

در اینکه ریشه لفظ مکاره چیست و از کی در ایران مصطلح شده است اطلاع عمیق نداریم ولی آنچه از قرائن پیدا است این کلمه در نتیجه رفتن بازرگانان ایرانی به بازار عمومی شهر

نیژنی نووگورود (۱) که اسم کنونی آن گورکی گورود (۲) میباشد و بازار عمومی آن در شهر مکاریو (۳) تشکیل میشود بایران آمده است. در فرهنگهای قدیم این لفظ دیده نشد و لسی در یکی از فرهنگهای معاصر یعنی فرهنگ آموزشگار (۴) در حاشیه لفظ مکاره که آنرا جای خرید و فروش و نمایش کالا معنی کرده چنین آمده است:

دچون اولین بازار نمایش و خرید و فروش کالا در مکاریو نزدیک ولگا (روسیه) باز شده این کلمه از آنجا معمول شده.

اما آنچه برای این مطلب میتوان افزود اینست که ممکن است در روسیه اولین بار بازار عمومی و نمایش کالا در مکاریو بوده ولی از نظر جهانی نمیتوان گفت که آن بازار اولین بازار عمومی بوده است. زیرا بتصریح تاریخ قدیمیترین بازارهای عمومی اروپا در ایتالیا و سپس فرانسه و آلمان تشکیل شده است.

همچنین در کتاب جغرافیای ممالک دنیا (۵) چنین آمده :

«از شهرهای مهمی که در کنار شط ولگا (۶) واقع شده یکی شهر گورکی (نیژنی نوگورود) است که... بواسطه بازارهای مکاره معروف است.»

و نیز در لغت نامه دهخدا باین مطلب بر میخوریم:

«بازارهای موقت که سالی یکبار در بعضی شهرها تشکیل شود برای عرض کالا به مشتریان که از شهرها یا ممالک دیگر بدانجا آیند مانند بازار مکاره (در حاشیه Foire) و سوق عکاظ در میان تازیان جاهلیت و غیره، عرضگاه یا نمایشگاه که در بعضی ممالک چند سال یکبار بر پا کنند (در حاشیه: Exposition)»

باین ترتیب علامه دهخدا در برابر کلمه فوار بازار مکاره بکار برده و آنرا چنین تعریف

کرده :

1- Nijni Novgorod.

2- Gorki-Gorod.

۳- Makariev شهرکی است در بخش کاستروما از جمهوری فدراتیو روسیه واقع در کنار رود اونوا (از متفرعات ولگا) که بازار عمومی نیژنی نووگورود و مرکز بازارهای بزرگ (Grandes foires) میباشد، گران لاروس و آنسیکلوپدی روسی.

۴- فرهنگ آموزشگار: تألیف حبیب اله آموزشگار چاپ تهران ۱۳۳۵ ش.

۵- تألیف نصراله فلسفی چاپ ۱۳۱۶.

۶- Volga : بزرگترین رودخانه شوروی که دریای بالتیک را به بحر خزر متصل میکند و آنرا ماتوشکا یا مادر کوچک مینامند.

و بازار مکاره (باضمه م و فته ر) بازاری که در مدت چند روز در محلی برپا شود و بازرگانان از نقاط مختلف کشورهای متعدد کالاهای خود را بدانجا آورند و در معرض نمایش و فروش بگذارند.

در بک مقیاس کوچک هفته بازار که در اکثر مناطق و روستاهای ما معمول میباشد و بنام روزی که تشکیل میگردد جمعه بازار، شنبه بازار، یکشنبه بازار... نامیده میشود شبیه بازار مکاره و در واقع بازار مکاره داخلی است.

گرچه بازارهای مکاره (۱) به لحاظ داشتن فاصله زمانی از هم با بازارهای عادی (۲) فرق دارند و بی از نظر قانون کاملاً بهم شبیه اند.

در حقیقت فرانسه برگزاری، حذف و یا تغییر محل بازارهای مکاره با تصمیم شورای عمرانی استان بنا بر پیشنهاد شورای شهرداری ذینفع انجام میگردد. شهردار برای حفظ منافع عموم باید وقت و محل تشکیل بازارهای مکاره و همچنین جایگاه هر فروشنده را در آنها تعیین کند. ممکن است حق محلی بسود بودجه عمومی دریافت شود.

بازارهای بزرگ ویژه نمایش نمونه کالاها در شهرهای با جمعیت بیشتر از ۵۰۰۰ نفر در اختیار وزارت بازرگانی و در شهرهای با جمعیت کمتر در اختیار استانداری است و باید پیش از تشکیل، مقررات لازم، خاصه برای محدود کردن فروش، تصویب و منتشر شود. وزارت بازرگانی تقویمی برای بازارهای مکاره انتشار میدهد.

از نظر تاریخی پیدایش بازارهای مکاره، بجهت مشکلات ارتباط و رفت و آمد بود که مانع رسیدن کالاها میشد.

این اشکال بازرگانان را وادار ساخت که در مواقع معین در جاهاییکه بر سر گذرگاهها واقع شده بودند، بازارهایی تشکیل دهند.

بازارهای مکاره از لحاظ مرکزیت تجارت بین المللی، تنوع معاملات، فروش عمده با بازارهای معمولی فرق پیدا کردند.

بازارهای مکاره معمولاً در مواقع جشن های مذهبی برگزار میشدند و از نظر اصطلاح شناسی دیده میشود که کلمه Foire (بازار مکاره) از لفظ عامیانه لاتینی

1- Foires

2- Marchés

Feria که به معنی «روز جشن» است گرفته شده.

در یونان قدیم بازارهای مکاره را نمایندگان مجمع ایالتها و دولتهای آن سرزمین تشکیل میدادند، مشهورترین این بازارها بازار مکاره دلفس و دلوس بودند. رومیها بازار خود را فوروم (Forum) مینامیدند که رفته رفته مرکز بازار و خرید و فروش بازرگانان اسپانیایی و افریقایی و شرقی گردید. اعراب جاهلیت بازارهای مکاره داشتند که آنها را اسواق نامیده اند و از میان آنها که ابوریحان بیرونی نامهایشان را در کتاب آثار الباقیه عن القرون الخالیه ذکر کرده مهمتر از همه عکاظ بوده که از اول تا بیستم ماه ذی قعدة هر سال در موقع زیارت هککه تشکیل میشد.

مؤلف حدود العالم من المشرق الی المغرب از بازارهای بخارا که در طرامیس و مرسمنده سالی یکبار تشکیل میشد و د خلق بسیار اندر آنها گرد میآمدند و در روز افزون از صد هزار دینار بازرگانی میکردند، نام برده است.

بازارهای مکاره در قرون وسطی در اروپا توسعه زیادی داشتند. در فرانسه قدیمیترین آنها لاندی (۱) یا سن دنیس (۲) است که بوسیله داگوبر (۳) در نزدیکی پاریس تشکیل میشد. اما فعالیت آن محدود به کالاهای کشاورزی بود.

همچنین شهرهای ونیز، زن، فلورانس از کشورهای ایتالیا مراکز بازارهای بین المللی بودند. همین حال را داشت شهرهای اسپانیا و پرتغال و ممالک جنوب اروپا که بعدها مراکز تجارت بین المللی به شمال اروپا مثل انگلیس و هلند انتقال یافت. دوره واقعی بازارهای مکاره قرون ۱۲ و ۱۳ است که در این دوره سازمان اساسی زندگی اقتصادی بین المللی بودند.

در اروپای غربی یعنی ناحیه فلاندر (۴) مراکز عمده بازارهای بین المللی تجارت شهرهای بروکسل، آمستردام، گان بود.

- 1- Lendit
- 2- Saint Denis
- 3- Dagobert
- 4- Flandres

برخی از بازارهای مکاره شهرت بیشتری پیدا کرد مانند بازار مکاره لایپزیک (۱) و فرانکفورت (۲) در آلمان و بروژ (۳) در فلاندر و روفتر از همه بازارهای مکاره شامپانی بودند که در چهارراه اروپای غربی واقع بود و به علت موقعیت جغرافیائی در تمام قرون سیزده و چهارده مرکز تجارت بین المللی بود.

بازار مکاره شامپانی در هر سال شش بار در پروونس، اوب، تروا تشکیل میشد که در هر دوره مدتی به معاملات و مدتی به محاسبات میپرداختند.

عرفها و قواعد تجارتي که از بازارهای مکاره سرچشمه گرفته و کم کم تکمیل شده است در اصطلاح به حقوق بازارهای مکاره (۴) موسوم گردیده که یکی از عناصر حقوق بازرگانان (۵) میباشد.

در آس این عرفها و مقررات تأسیس محاکم تجارتي در همان بازارها بود که افرادی را از بازرگانان بصیر و مطلع بنام کنسول (۶) انتخاب میکردند که در دعاوی بین تجار رسیدگی و قضاوت مینمودند و صلاحیت آنها مربوط به تجارت زمینی بود در صورتیکه صلاحیت دریا - سالاران که از قرنهای پیش به اختلافات مربوط به تجارت دریائی رسیدگی میکردند همچنان برقرار بود.

دیگر تأسیس گارد محافظ از طرف سنپورها، فئودالها، پادشاهان بود که چون تأسیس بازارهای مکاره در قلمرو حکومتی آنان سودمند بود برای حمایت بازرگانان و جلوگیری از هرگونه ناامنی و خطر به تأسیس گاردها پرداختند. همچنین به منظور تشویق بازرگانان حق توارث سنپور یا فئودال نسبت به ماترک بیگانه متوفی (۷) در دوره بازارهای مکاره متوقف میشد.

این حق عبارت از آن بود که فئودالها و پادشاهان در تمام قرون وسطی برای خود تأسیس کرده بودند و بموجب آن بیگانگان حق باقی گذاشتن ارث نداشتند و وراثت بنا

- 1- Leipzig
- 2- Francfort
- 3- Bruges
- 4- Jus nundinarum
- 5- Jus mercatorum
- 6- Consul
- 7- Droit d' aubaine et de detraction

فئودالها و شاهانی بود که بیگانه در قلمرو حکومتی وی فوت میکرد.
این حق در ۱۸۱۹ بموجب قانون خاصی در فرانسه از بین رفت (۱).

اکثر قواعدی که امروز در تجارت مجراست ریشه‌ای در حقوق بازار مکاره دارد و از جمله اینهاست موضوع سرعت در امور تجارتي که امروزه در کلیه امور مربوط به بازرگانی از خرید و فروش و تنظیم سند و ترخیص کالا و محاکمه که در موارد اختلاف و نظائر اینها نمودار است. دیگر موضوع شدت عمل با کسانی که کالا را تحویل نمیدهند یا وجه آنرا نمی‌پردازند، مثل اینکه سفته بازرگانی پس از واخواست بدون سپردن وجهی بابت خسارت احتمالی مجوز صدور قرار تأمین خواسته و توقیف اموال مدیون است و در سند عسادی چنین نیست.

همچنین ریشه امور بانکداری را در حقوق بازارهای مکاره باید جستجو کرد:
سرافان و بانکداران در این بازارها با انتقال از حساب بدهکاران به حساب بستانکاران (۲) که طرفین معامله بودند و انجام تها تر (۳) گشایش زیادی در کار بازرگانان ایجاد میکردند و با دادن وام (۴) به انجام معاملات کمک میکردند.
همچنین پولهای مختلف را با هم دیگر مبادله مینمودند و نیز با قبول برات آنچه‌ها (۵) و سفته‌ها (۶) داد و ستد را تسهیل و ایجاد اعتبار میکردند.

کم کم قواعد و مقررات بازارهای مکاره از محدوده بازارها تجاوز و در داخله هر یک از کشورها هم معمول و متداول گردید و از راه رسوم و عرف و یا طریقۀ قانونگزاری در حقوق تجارت وارد شد.

امروزه با توسعه ارتباطات بین ملتها و ترقی وسائل حمل و نقل و تسهیلات فراوان

1- Aubaine : droit par lequel la succession d'un étranger non naturalisé était attribuée au Souveraine. ce droit fut supprimé en 1819

2- Virement

3- Compensation

4- Pret

5- Les lettres de change

6- Paiements á terme

که در همهٔ امور مربوطه به بازرگانی بوجود آمده است بازارهای مکاره قهراً از بین رفته ولی
موضوع دیگری جای آنرا گرفته است که روز بروز بر اهمیت و گسترش آن افزوده میشود و آن
نمایشگاههای بین المللی (۳) است که نخستین آنها در جنگ جهانی اول در شهر لیون (۴)
ایجاد شد. بعد در پاریس و سایر شهرهای بزرگ مانند استراسبورگ، دیژون، لیل، لایپزیک،
هانور، ویلان تأسیس گردید و آخرین نمایشگاه بزرگ بین المللی که در آن مصنوعات و
کالاهاى بازرگانی اکثر کشورهای جهان عرضه شد نمایشگاه جهانی مونترئال بود که
در کانادا تشکیل و میامیونها مردم دنیا از غرفه‌های آن که محتوی آخرین آثار صنعتی بود دیدن
کردند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

3- Foires - exposition

4- Lyon